

הבדלה לחולה בת"ב

הגרי"ש אלישיב זצ"ל ויבלחט"א חתנו הגר"ח קניבסקי שליט"א דנו האם חולה שיש בו סכנה חייב להבדיל בתשעה באב שחל ביום ראשון, וכמו שנדפס המשא ומתן ביניהם בספר קובץ תשובות (ח"א סי' נז).

אכילת בשר ויין בתשעה באב

הגאון רבי חיים קניבסקי שאל את חמיו האם חולה שיש בו סכנה חייב להבדיל בתשעה באב לפני שיאכל, והביא דברי הגמ' בתענית (ל, ב) כל האוכל בשר ושותה יין בתשעה באב עליו הכתוב אומר (יחזקאל לב) ותהי עונותם על עצמתם, וא"כ א"א לו להבדיל על היין. ואע"פ שרש"י (שם) כתב "כלומר בסעודה המפסיק בה", משמע שכל האיסור של אכילת בשר ויין אינו אלא בסעודה המפסקת, מ"מ סברא הוא שכ"ש בתשעה באב עצמו.

ועוד שחולה אין מותר לו לאכל אלא מה שמוכרח כמ"ש בבה"ל (סי' תרי"ח ד"ה ואם), ולכאורה ה"ה בת"ב דכעין דאורייתא תקנו. ואיך ישתה יין שא"צ כלל למחלתו, ולא דמי למש"כ המשנ"ב (סי' תקנ"ט סקל"ז) דבעל ברית שאוכל בת"ב שנדחה צריך להבדיל, דשא"ה דיו"ט שלו הוא ומותר לאכל הכל כרצונו.

יש פה שני נידונים א' האם יש איסור מיוחד של אכילת בשר ושתיית יין בת"ב, ב' האם יש היתר לשתות היין היכא שמבחינת בריאות אינו צריך לשתותו, ונדון על כל אחד בפני עצמו.

אכילת בשר בסעודה המפסקת

והשיב הגרי"ש זצ"ל, שהאיסור של בשר ויין בסעודה מפסקת הוא דווקא בסעודה מפסקת, ועל פי דברי מרן הגרי"ז (על הרמב"ם הלכות תענית) שהאיסור לאכול בשר ולשתות יין הוא משום דבסעודת המפסקת נחשב "כמתו מוטל בפניו", ואינו מדין אבלות, שהרי אבל מותר לאכול בשר ולשתות יין, אלא מדין "אנינות". ואף שיש לדון שעכ"פ לא גרע משבוע שחל בו תשעה באב, שאין אוכלין בשר ושותין יין, מ"מ לצורך מצות הבדלה התירו לשתות יין.

מוסיף הגרי"ש שבאו"ז (הל' תשעה באב אות תטו) כתוב שגם ביום תשעה באב נחשב כמתו מוטל לפניו, (ולדבריו גם בת"ב ביום יש איסור לשתות יין), אבל כתב שביין מגתו (ומיץ ענבים בכלל זה) יש להקל. וצ"ע שהאו"ז שם רק כתב שכל תלמידי חכמים שבארץ ישראל נוהגים בערב ת"ב בסעודה המפסקת שלא להסב, אלא כל אחד יושב לבדו וכל אחד מברך לעצמו ואין מזמנין בברכה המזון לפי שדומה להם כמי שמתו מוטל לפניו, וכן עושין ת"ח וותיקין בכל ארץ גלותם, א"כ לא מוזכר כלל שגם בת"ב יש דין של מתו מוטל לפניו. אבל כן מצאתי כדבריו בשו"ת הריטב"א (סימן סג) הובא בב"י (סי' תקנו) כדלהלן.

אמירת נחם בתשעה באב

דהנה יש כמה וכמה שיטות בראשונים מתי אומרים נחם בת"ב. דעת הטור (או"ח סי' תקנז) שאומר אותה בבונה ירושלים לפי שהיא מענינה. ומביא בשם הרא"ש שכל ימיו תמה למה אין אומרים אותו אלא בתפלת המנחה, ולא בכל התפילות, והביא שבאמת ה"ר יהודה אלברצלוני כתב שמזכירין מעין המאורע ערבית ושחרית ומנחה, ובשומע תפלה מזכירין ענינו כשאר תענית צבור. ויש מקומות שנוהגין לומר ערבית ושחרית רחם, ובמנחה נחם, והא מלתא תליא במנהגא,

אף על גב דליכא שינוי בין נחם לרחם, דאנן כל יומא דת"ב מצלינן על נחמה ובעינן רחמים על הא מלתא.

וכתב עלה הב"י שהרב דוד אבודרהם (עמ' רנז) כתב שהוא מחלוקת בין רב עמרם (סדר רב עמרם ח"ב סי' צח) ורבינו סעדיה (עי' סדור רס"ג עמ' שי"ח הערה 16), ושפשט המנהג כדברי רבינו סעדיה שאינו אומר אותו אלא במנחה. וכתב הב"י שנראה לי שטעם רבינו סעדיה משום דלעת ערב הציתו בו אש (תענית כט, א) הלכך באותה שעה מזכירין שפלות ירושלים ואביליה ומתפללין על תנחומיה. ומביא כסמך לדבריו מש"כ הריטב"א בתשובה (סימן סג) וז"ל לענין נחם בתשעה באב דעתי דכיון דמשום המאורע אמרינן ליה על פי הירושלמי, אומרו בכל תפלותיו ערבית שחרית ומנחה, ככל מעין המאורע שבכל מקום, **אלא שבערבית ושחרית שהוא כמי שמתו מוטל לפניו ואינו בנחמה אומרים רחם**, ולמנחה אומרים נחם, שדומה למי שנקבר מתו. הרי לן שס"ל להריטב"א שגם בשחרית נחשב כמו שמתו מוטל לפניו. ולפי זה אין סברא לחלק בין תשעה באב עצמו לבין סעודה המפסקת וכמ"ש הגרי"ש.

כפיית המטה

הגרי"ז מבסס דבריו על הירושלמי שמה שמוזכר במתני' מחלוקת האם כפיית המטה נוהגת, דמיירי בשעת סעודה המפסקת ולא בת"ב עצמו, ולכן מסביר שהמחלוקת היא האם סעודה המפסקת דיני אבלות בו או דיני אנינות, והיות וקי"ל שלא נוהג כפיית המטה ע"כ אין סעודה המפסקת אלא משום לתא דאנינות, ומשו"ה פסק הרי"ף שרחיצה מותר לאחר סעודה המפסקת שאין כאן "קבלת אבילות". וצ"ע שמפורש ברא"ש שמחלוקת לענין כפיית המטה מיירי בת"ב עצמו.

איסור שתיית יין למי שמתו מוטל לפניו

בעיקר חידוש של מרן הגרי"ז שהאיסור לאכול בשר ולשתות יין בסעודת המפסקת היא משום דהוי כמתו מוטל לפניו, עי"ש שכן הוא להדיא בביאור הגר"א (או"ח סי' תקנב). דהנה כתב המחבר (או"ח תקנב, ז) שנהגו לישב על גבי קרקע בסעודה המפסקת, וכתב הרמ"א שאין צריך לחלוץ מנעליו, וכתב על זה הגר"א וז"ל וכו' תה"ד דסעודה זו במקום אנינות, ודומה כמי שמתו מוטל לפניו כו', ות"ב במקום אבילות, ואונן אמרינן אינו מיסב ואוכל ואינו אוכל בשר ולא שותה יין, ואנו שאין רגילין בהסיבה אין שפלות הסעודה ניכר אלא ע"ג קרקע, היינו ששייבה על גבי קרקע במקום ה"אינו מיסב" באונן.

למה אונן אסור בבשר ויין

אבל לכאורה לא יתכן לומר כן לפי דברי תלמידי רבינו יונה (ברכות י, ב בדפי הרי"ף), שכתבו שהטעם שאסרו לאבל באכילת בשר ושתיית יין קודם קבורה, מפני שאם יבא לאכול בשר ולשתות יין ימשך אחר תענוגיו ויתעצל בקבורת המת, ומה"ט גופא לא אסרו לו נעילת הסנדל, שאם ילך יחף לא יוכל ללכת לכאן ולכאן ולהשתדל בקבורתו. ואם הטעם לאיסור שתיית יין הוא שמא יתעצל בקבורתו, לא שייך לגבי תשעה באב.

ושוב העירו לי שלכאורה הב"י לא הולך בשיטת תר"י, שהרי הב"י (יו"ד סימן רמב) כתב לדייק מסוגיית הירושלמי שבפרק מי שמתו (ברכות פ"ג ה"א) שמי שרבו מת מוטל לפניו אינו אוכל בשר ואינו שותה יין, כמי שמתו מוטל לפניו, אע"פ שלא שייך הטעם של רבינו יונה.

איסור רחיצה מסעודת המפסקת

עוד יש להעיר, שמדברי הרמב"ן משמע שהאיסור לאכול בשר ולשתות יין בסעודה הפסקת אינו משום דהוי כמתו מוטל פניו. דהנה הרמב"ן בתוה"א (ענין אבילות ישנה, הובא ברא"ש פ"ד תענית סי' לח) כתב וז"ל תניא כל שהוא מחמת תשעה באב אסור לאכול בשר ואסור לשתות יין ואסור לרחוץ, וכל שאינו מחמת ת"ב מותר לאכול בשר ומותר לשתות יין ומותר לרחוץ, ומסביר הרמב"ן דכל שהוא מחמת תשעה באב זהו הסעודה המפסיק בה שאסור לאכול בה בשר ולשתות יין, ומכיון שקבל עליו מקצת אבילות אסור לרחוץ, ואע"ג דאכתי לא עייל ת"ב, רחיצה הנאה דלאחר שעה היא ונראה כרוחץ לתשעה באב ומשום הכי אסור, הא בנעילת הסנדל ובשאר דיני אבילות אינו נוהג אלא משתחשך. ואם איתא שגדר איסור אכילת בשר ויין משום דהוי כמתו מוטל לפניו, א"כ אין כאן שייכות לאבילות, שהרי אבל מותר בבשר ויין, א"כ למה נאסר רחיצה מה"ט. וגם עיקר לשון הרמב"ן שקיבל עליו מקצת "אבילות" באיסור בשר ויין.

אלא דעיקר דברי הרמב"ן צ"ב שפתח בזה שקיבל עליו מקצת אבילות ולכן אסור ברחיצה, וסיים דהנאת רחיצה נרגש בצום עצמו. וכבר העיר בזה הגרמ"ד סאלווייצ'יק שליט"א (מובא בעלון "מסביב לשולחן") ומסביר שרק היכא שכבר התחיל דיני אבילות אפשר לאסור מעשה אבילות משום שנרגש אח"כ, דבלא"ה לא היה איכפת לי בזה שהרי מותר לאכול אע"פ שתועלת האכילה נרגש בת"ב עצמו. ובזה מתרץ למה אינו תלוי בזמן שהרחיצה ישפיע על הלילה, עי"ש. ולפי"ז היה מקום לומר שגם אם עדיין לא חל דיני אבילות ממש, אם כבר נאסר בבשר ויין מטעם שמתו מוטל לפניו, א"כ כבר הוא "במצב" של אבילות, וכבר יש לאסור מעשה שיביא תועלת האסורה אח"כ, אבל ברמב"ן א"א לומר כן, שכתב שקיבל עליו מקצת אבילות, משמע שאסור בשר ויין הוא מדיני אבילות, אבל עדיין צ"ע שהרי אבל מותר בבשר ויין.

שוב ראיתי שהגרי"ז לא אמר דבריו בדעת הרמב"ן, ואדרבה בא ליישב שיטת הרי"ף הסובר שאין איסור רחיצה אחרי סעודה המפסקת, דלדבריו טעם איסור אכילת בשר משום "מתו מוטל לפניו", ולכן לא שייך לענין רחיצה, שאסורו אינו אלא מחמת אבילות.

קבלת אבילות

על עיקר דברי הרמב"ן תמה הרא"ש (תענית פ"ד סי' לח) וכתב וז"ל ודבר תימה הוא שיהא מותר לאכול ולשתות ויהא אסור לרחוץ ולסוך. וכבר העירו מה הקשר בין איסור אכילה לניהוג אכילות, הרי הרמב"ן מסביר שכיון שהתחיל באבילות אסור גם ברחיצה. ונראה שס"ל להרא"ש שאינו שייך להבדיל דיני אבילות מהצום, שחז"ל תקנו דיני אבילות ב"צום" של ת"ב, ולכן כל זמן שלא קיבל עליו הצום לא שייך שינהוג דיני אבילות. ולפי"ז לכאורה מוכרחים לומר כהגרי"ז, דאל"כ קשה למה אסור בבשר ויין בסעודה המפסקת.

וכן מבואר ברא"ש (שם סי' לב) לגבי הנידון בראשונים האם דברי שבצינעא נוהגים בת"ב, ומביא שמהר"ם סבר שאינו נוהג, ועי"ש כתב שהא דאמרינן (תענית ל, א) כל מצות הנוהגות באבל נוהגות בתשעה באב, היינו ביום תענית תשעה באב. ר"ל שהיה קשה לו דמשמע שכל דיני אבילות נוהגות בת"ב אפילו היכא שחל בשבת, ועל זה תירץ "היינו ביום תענית ת"ב", ר"ל שדיני האבילות תלויים ב"צום" של ת"ב ולא ב"יום" של ת"ב. אנם מסיק מהר"ם שנכון להחמיר כדברי מורי, שאפילו הוא מקיל ואני מחמיר היה לנו לעשות כדבריו, וכל שכן שהוא מחמיר ואני מקיל. וכתב הרא"ש שלשון התוספתא משמע שאין נמנע וכן עמא דבר.

הנהגת חסידים הראשונים

עוד העירו לי שמדברי הרמב"ם לכאורה מבואר דלא כהגרי"ז, שהמקור שסעודה המפסקת נחשב למתו מוטל לפניו הוא בתענית (ל, א) אמר רב יהודה אמר רב כך היה מנהגו של רבי יהודה ברבי אילעאי, ערב תשעה באב מביאין לו פת חרבה במלח ויושב בין תנור לכיריים ואוכל ושותה עליה קיתון של מים ודומה כמי שמתו מוטל לפניו. אבל ברמב"ם (תעניות ה, ט) מבואר שזה בגדר הנהגה של "חסידים הראשונים", וז"ל זו היא מדת כל העם שאינן יכולין לסבול יתר מדאי, אבל חסידים הראשונים כך היתה מדתן, ערב תשעה באב היו מביאין לו לאדם לבדו פת חרבה במלח ושורה במים ויושב בין תנור וכירים ואוכלה ושותה עליה קיתון של מים בדאגה ובשממון ובכיה כמי שמתו מוטל לפניו, וכזה ראוי לחכמים לעשות או קרוב מזה, ומימינו לא אכלנו ערב תשעה באב תבשיל אפילו תבשיל של עדשים אלא אם כן היה בשבת. מבואר א"כ שזה לא מגדיר סעודת המפסקת אלא הנהגה עילית של חסידים הראשונים (והרמב"ם).

וע"ע בשו"ת תשב"ץ (ח"ב סי' רעא) דמשמע להדיא שגם בתשעה באב יש איסור לאכול בשר ולשתות יין ומטעם אבלות, וז"ל אי נמי משום דבתשעה באב איכא מילתא אחריתי דליכא בשאר צומות אפילו איכא שמד, והוא משום חיוב אבלות כגון לא יאכל בשר ולא ישתה יין, ושאר מצוות דנהגו באבל, דמשמע שהדינין ההם מיוחדין לתשעה באב בלבד משום אבלות החרבן. וזה סמך לדברי הגר"ק שגם בת"ב יש איסור לשתות יין.

ולפי"ז דברי הגריש"א להתיר הבדלה על היין אינו פשוט כלל, שלפי הרמב"ן והרמב"ם אין הבדל בין סעודה המפסקת לת"ב, וגם לפי הריטב"א שגם בת"ב הוי כמתו מונח לפניך יהיה אסור לפי דרכו של הגרי"ז, וגם שבתשב"ץ כתוב להדיא שאסור. ובאמת גם הוא אחרי שהיא דברי "האו"ז" כתב שיש להבדיל על יין מגתו.

אכילת בשר ושתיית יין מוצאי ת"ב שנדחה

עוד יש להעיר על דברי הגרי"ז ממה שכתב הרמ"א (או"ח סי' תקנח) שאם חל תשעה באב בשבת ונדחה ליום א', מותר לאכול בשר ויין ביום ב', אבל בלילה אסור מפני אבילות של יום. א"כ משמע שיש איסור אכילת בשר בתשעה באב מטעם אבילות, דאלת"ה למה אסור במוצאי תשעה באב שנדחה מחמת אבילות של היום.

אלא דעי' בשו"ת מהרי"ל (סימן קכה), שהוא המקור לדברי הרמ"א, שכתב שיש למנוע מלאכול בשר ולשתות יין ליל מוצאי י' באב, למי שנוהג שלא לאכול במוצאי תשעה באב, דאין זה משום חומרא דריב"ז דבו נשרף רובו של היכל, אלא משום חומרא דתענית ואבילות של יום, ושייך לבין המצרים. משמע שאין הטעם משום אבילות של תשעה באב, אלא משום דין שבוע שחל בו תשעה באב שנוהגים לא לאכול בשר ולשתות יין, וא"כ אין כאן הוכחה דלא כהגרי"ז.

[ואגב אורחא בברכי יוסף (או"ח סי' תקנח, ב) מביא שהר"ש ויטאל כתב בספר הכוונות (דף פט ע"ג) דהרב אביו מהרח"ו זצ"ל היה אוכל בשר ויין בליל שני אם תשעה באב היה נדחה. והביא שגם הפר"ח בליקוטים כתב דאין טעם לאסור בלילה שאחר התענית].

הבדלה בשבת חזון

ובדברי הגרי"ש זצ"ל שהתיר לשתות מיץ ענבים בתשעה באב, יתכן בזה נ"מ גם לענין בריא לגבי הבדלה בשבת חזון. דהנה המחבר (או"ח תקנא, י) כתב שמותר לשתות יין הבדלה וברכת

המזון, וכתב הרמ"א שנוהגין להחמיר שלא לשתות יין בברכת המזון ולא בהבדלה, אלא נותנים לתינוק, ובמקום דליכא תינוק, מותר בעצמו לשתות הבדלה, וראיתי כתוב שהחזו"א הקפיד לשתות בעצמו.

אבל יש להעיר שבשו"ע (או"ח תקנא, י) כתוב שיש מי שאומר שהנוהגים שלא לאכול בשר בימים הנזכרים, מותרים בתבשיל שנתבשל בו בשר, ואסורים בבשר עוף ובשר מלוח ויין תוסס. א"כ כמו שייך תוסס אסור גם יין מגתו.

ועי' בספר הלכות חג בחג (פ"ד הערה 74) שאפשר שאם מבדיל על מיץ ענבים לכו"ע אינו צריך ליתן לקטן, דאולי לא החמיר מהרי"ל אלא על יין גמור ולא על יין מגתו, שיש בו תרתי למעליותא, שאינו משמח, ולכן מותר מעיקר הדין לשתותו בתשעת הימים, ועוד שהוא יין של מצוה, ועוד כתב שלכו"ע אין צריך להבדיל על חמר מדינה, הואיל ומעיקר הדין מותר לשתות יין של הבדלה. ולדברי הגרי"ש שהתיר במיץ ענבים בת"ב עצמו לחולה, לכאורה ה"נ כאן.

היתר אכילה לחולה בתשעה באב

והנה כפי שהבאנו, הגר"ח קנייבסקי צידד לומר דכיון דחולה שמותר לו לאכול בתשעה באב אינו מותר לו לאכול אלא מה שצריך, א"כ אין לו היתר לשתות יין של הבדלה. וצ"ע כיסוד לזה מה דאיתא בב"ה"ל (סי' תריח) בשם שו"ת בנין ציון (סי' כד) לענין חולה שיש בו סכנה שמותר לו לאכול ביוה"כ, דאף אם הותר לו לאכול פעם אחת יותר משיעור, מ"מ על אכילה השניה אם היה די לו בפחות משיעור והוא יאכל כשיעור חייב כרת, לכן צריך לשער בכל אכילה ואכילה אם די לו בפחות. וא"כ ה"ה בתשעה באב, דכעין דאורייתא תקנו. ולא דמי למה שכתב המשנה ברורה (תקנט, לז) לענין תשעה באב שחל להיות בשבת ונדחה ליום ראשון, שבעל ברית שאינו משלים תעניתו לפי שיום טוב שלו הוא, צריך להבדיל על הכוס קודם שיאכל, דשאני התם דיו"ט שלו הוא ומותר לו לאכול הכל כרצונו, משא"כ בחולה.

ובאמת יש מקום גדול לחלק בין תשעה באב ליוה"כ, די"ל שבת"ב "במקום חולי לא גזרו", משא"כ ביוה"כ שאין ההיתר אלא משום פיקו"נ. וכן כתב לו הגרי"ש וז"ל והנה בחולה בת"ב לא צריך אומד, ד"במקום חולי לא גזרו רבנן" כמבואר בסי' תקנ"ד, ורק במקום שקיים חשש שמא יפגע ממחלה המתהלכת ע"ז כ' הביאור הלכה שרק בזה לא נעקר התענית לגמרי שהרי אכתי המחלה לא פגע בו. ובשו"ת אבני נזר (או"ח סי' תק"מ) בחולה בת"ב שהרופא התיר לו להתענות עד חצות כתב "הדבר ברור שלא להתענות כלל דבמקום חולי לא גזרו רבנן".

עלייה לתורה לחולה שאוכל ביוה"כ

אבל כדברי הגר"ח"ק כבר כתב החת"ס (שו"ת חת"ס או"ח קנז), עיי"ש שדן האם חולה שאוכל בתשעה באב יכול לעלות לתורה, וכתב שעדיין מקרי שהוא צם, וז"ל וכי החולה אינו מחוייב בדבר התענית ואינו מתענה בו, והלא לא הותר לו אלא כדי צרכו וחיותו, ואם די לו בשתיה לא יאכל, ואם די לו באכילה פעם אחת לא יאכל ב' פעמים.

וכן מבואר בספר מרחשת (ח"א סי' יד) שדן על דברי הגרע"א (מהדו"ק סי' כד) שהסתפק במי שהיה מוטל על ערס דוי והרופא צוה לו לאכול ביוה"כ, והיו מתפללים בחדרו וקראו אותו לתורה, אז בשחרית שקריה"ת מחמת היום אין שאלה שאפילו אם אינו צם יכול לעלות לתורה, אבל לענין קריה"ת במנחה יש להסתפק אי הוי משום תענית, אלא דבשאר תענית קוראים ויחל

וביזה"כ קוראים בפ' עריות, וא"כ אינו מתענה א"י לעלות, או דגם קריאה זו מחמת קדושת היום, לקרות גם במנחה כמו בשבת ויכול גם אינו מתענה לעלות.

והעיר המרחשת למה אינו מחלק בין אם אכל "שיעורים" שאז בוודאי עדיין נחשב כמתענה, להיכא שצריך לאכול שיעור שלם. ובסוף כתב כשהיה חולה בתשעה באב, והיה קשה עליו התענית נהג בעמצו לאכול פחות פחות מכשיעור כדי שלא לאבד תענית של אותו יום שהיא מדברי קבלה, וחמור כשל יוהכ"פ.

ולפי"ז היכא שתשעה באב חל בשבת ונדחה, שמבואר בביה"ל (תקנט, ט) שאפילו חולה שיש לו מיחוש קצת אין צריך להשלים הצום, משמע ג"כ שאין צריך להקפיד ולאכול בצמצום, דבכה"ג לא גזרו צום כלל, ולכאורה בזה אפילו לסברת הגר"ק יהיה מותר לו לשתות היין של הבדלה.

להבדיל מיד במוצ"ש

בשו"ת כנסת הגדולה (סימן עא) נשאל על חולה שאוכל בט"ב, או מי שהוא בעל ברית היאך הותר להם לאכול בלא הבדלה. והשיב פשיטא שקודם שיאכלו מבדילין על הכוס ברכת היין וברכת המבדיל, דהא דאין מבדילין בט"ב הוא משום שצריך לברך על הכוס ואינו יכול לטועמו, אבל חולה וכל שמותר לאכול, כיון דלדידהו הותרה האכילה יכולין להבדיל וקודם שיבא לאכול יבדיל אפילו ביום. מיהו יש חילוק בין חולה שהתירו לו לאכול בט"ב באב, לאבי הבן ובעל ברית והמוהל שאוכלין כשהט"ב דחוי, דהחולה כיון שהותר לו האכילה בט"ב מפני חלייו, ויכול לאכול כל שעה שירצה בין ביום בין בלילה, יבדיל בלילה מיד אחר תפלת ערבית, כמנהג להבדיל בשאר מוצאי שבתות, אבל בעלי ברית שהותר להם לאכול בט"ב דחוי, ולא הותר להם לאכול אלא אחר המילה, פשיטא שלא יאמרו הבדלה מבליה כיון דאינו יכול לטעום כלום עד אחר המילה ואז יבדיל.

והנה הכנה"ג כתב שחולה יבדיל מיד, וראיתי בשו"ת יחיה דעת (ח"ג סימן מ) שהדבר ברור שכוונת הכנסת הגדולה היא, שאם החולה צריך לאכול במוצאי שבת, אז יבדיל תיכף במוצאי שבת, אבל אם אינו אוכל עד למחרת היום, בוודאי שלא יבדיל על הכוס אלא קודם אכילתו. וכן פירש לנכון בכוונת הכנסת הגדולה, הרה"ג רבי יעקב סופר בכף החיים (סימן תקנו סק"ט). והוצרכנו לבאר המבואר להוציא מלב מי שחשב לומר שדעת הכנסת הגדולה שמכיון שהוא צריך לאכול למחרת היום, יקדים להבדיל במוצאי שבת, כיון שעיקר זמן הבדלה הוא במוצאי שבת וזה אינו.

ולענ"ד לשון הכנה"ג משמע באמת שמבדיל מיד, ומשמע מדבריו שס"ל כהאבני נזר שהבאנו לעיל שחולה א"צ להמתין ויכול לאכול מיד, דבמקום חולי לא גזרו, ולכן שפיר יכול להבדיל מיד במוצ"ש אע"פ שמבחינת רפואי יכול לחכות עד למחר.